

Lausunto

19.05.2026

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu järjestö tai yhdistys

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Uudistuksen tavoitteet — byrokratian vähentäminen, palvelujen selkeyttäminen ja asiakkaan ohjautumisen helpottaminen — ovat sinänsä kannatettavia. Näiden tavoitteiden toteutuminen edellyttää kuitenkin riittäviä työntekijäresursseja, osaavaa palvelutarpeen arviointia, toimivia jatkopolkuja ja sitä, ettei säästöjä tehdä heikoimmassa asemassa olevien ihmisten kustannuksella. Jos palvelut kaventuvat, asiakasmaksut nousevat ja työntekijöitä vähennetään, seuraukset eivät todennäköisesti vähennä avun tarvetta, vaan siirtävät sitä muualle palvelujärjestelmään — myös kirkon perheneuvontaan.

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

Kokonaisuutena ehdotus näyttäytyy vahvasti talouden ehdoilla valmistellulta, eikä sen vaikutuksia palvelujärjestelmän toimivuuteen, asiakkaiden avunsaantiin ja haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten arkeen ole riittävästi huomioitu. Eryistä huolta herättää se, että muutokset kohdistuvat ihmisiin ja perheisiin, joiden asema on jo valmiiksi heikko ja joiden selviytymistä aiemmat sosiaaliturvaan, terveysmenoihin ja palveluihin kohdistuneet heikennykset ovat jo vaikeuttaneet.

Lakiehdotuksessa todetaan myös, että sosiaalihuoltolain muutokset ulottuvat ihmisryhmiin, joihin on jo aiemmilla päätöksillä kohdennettu sosiaaliturvan tasoa alentavia ja terveystenonja lisääviä toimia. Kertautuvat vaikutukset ovat kriittisimpiä pienituloisilla ja muutoin haavoittuvassa asemassa olevilla. Tämä on uhkaava asetelma, sillä käytännön työssä juuri nämä ihmiset ja perheet ovat usein niitä, joiden tilanteet kuormittuvat nopeasti, jos oikea-aikainen apu ei ole saatavilla.

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

-

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

-

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

-

Perustelut tiiviisti?

-

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Erityistä huolta herättävät lapsiperheet. Jos aikuiset eivät saa oikea-aikaista apua taloudellisiin, terveydellisiin, sosiaalisiin tai mielenterveyteen liittyviin ongelmiinsa, seuraukset näkyvät usein lasten hyvinvoinnissa. Vanhempien kuormitus, mielenterveysongelmat, taloudellinen ahdinko ja palvelujen puute voivat lisätä perheiden sisäisiä ristiriitoja, lasten ja nuorten oireilua sekä vanhemmuuden haasteita. Perheneuvonnassa tämä voi näkyä yhä monimutkaisempina asiakastilanteina, joissa parisuhteen ongelmien taustalla tai rinnalla on paljon laajempia perheen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä.

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Kuntouttavan työtoiminnan mahdollinen lakkaaminen tai heikentyminen herättää niin ikään huolta. Kyse ei ole vain pienistä taloudellisista korvauksista, vaan myös ihmisten toimijuudesta, arjen rakenteesta, osallisuudesta ja mielekkästä tekemisestä. Jos ihmiset jäävät vaille merkityksellistä toimintaa ja yhteyttä toisiin, vaikutukset voivat olla suuria sekä mielenterveyden että toimintakyvyn kannalta. Säästöt voivat jäädä pieniksi, mutta inhimilliset seuraukset voivat olla merkittäviä.

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

-

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Uudistuksessa on tärkeää arvioida myös sitä, miten asiakkaiden oikea palvelutarve tunnustetaan. Jos asiakkaalle luvataan keskustelu määräajassa, on hyvä täsmentää, mitä asian vireille tulo tarkoittaa ja milloin määräaika alkaa. Riittääkö asiakkaan yhteydenotto, vai edellytetäänkö jotakin muuta? Lisäksi on tärkeää varmistaa, että työntekijällä on riittävästi aikaa ja osaamista tunnistaa asiakkaan kokonaistilanne. Esimerkiksi väkivallan, lasten tuen tarpeen, mielenterveysongelmien tai taloudellisen hädän tunnistaminen edellyttää huolellista arviointia.

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

-

Perustelut tiiviisti?

-

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

-

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

On hyvä asia, jos palvelujärjestelmää voidaan selkeyttää niin, että asiakas saa tarvitsemansa tiedon ja ohjauksen mahdollisimman helposti yhdestä paikasta. Asiakkaan näkökulmasta olisi tärkeää, että hän tietää, mistä ja millaista apua on saatavilla ja miten palveluihin pääsee. Myönteistä on myös tavoite vähentää tarpeetonta kirjaamista ja keskittyä olennaiseen. Kirjaamisen keventäminen voi parhaimmillaan helpottaa työntekijöiden työkuormaa, etenkin jos siihen yhdistetään tarkoituksenmukaisesti esimerkiksi tekoälyn käyttöä.

Samalla on kuitenkin varmistettava, ettei kirjaamista kevennetä niin paljon, että asiakkaan tilanne jää puutteellisesti näkyviin. Sosiaalihuollossa kirjauksilla on merkitystä sekä asiakkaan oikeusturvan että työn jatkuvuuden kannalta. Toisen työntekijän tulee pystyä ymmärtämään kirjauksista asiakkaan tilanne riittävän hyvin, jotta apu voidaan antaa oikea-aikaisesti ja oikein. Erityisesti monimutkaisissa tilanteissa, joissa mukana voi olla esimerkiksi lähisuhdeväkivaltaa, mielenterveyden haasteita, taloudellista ahdinkoa tai lasten hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä, liian kevyt kirjaaminen voi lisätä riskiä, ettei avun tarvetta tunnisteta riittävästi.

Huolta herättää myös se, että kirjaamisveloitteiden vähentämisen rinnalla ehdotetaan työntekijäresurssien vähentämistä. Jos kirjauksiin käytettyä aikaa on arvioitu ylimitoitetusti ja sen perusteella vähennetään henkilöstöä, seurauksena voi olla avunsaannin vaikeutuminen. Ihmisillä on jo nyt vaikeuksia saada apua oikea-aikaisesti, eikä tilanne todennäköisesti parane, jos työntekijöitä on jatkossa vähemmän. Vaarana on, että asiakkaat eivät katoa palvelujärjestelmästä, vaan siirtyvät muihin palveluihin — esimerkiksi kirkon perheneuvontaan.

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

Asiaksmaksujen korottaminen on yksi uudistuksen huolestuttavista kohdista. Maksujen nousu voi estää ihmisiä hakeutumasta palveluihin tai heikentää entisestään asiakkaiden taloudellista tilannetta. Pienituloisilla perheillä raha on pois muista välttämättömistä menoista, kuten ruoasta, asumisesta, vaatteista tai lasten tarpeista. Vaikutukset eivät kohdistu vain yksittäiseen asiakkaaseen, vaan koko perheeseen ja samassa taloudessa asuviin. Jos palveluihin hakeutuminen viivästyy

maksujen vuoksi, ongelmat voivat kasautua ja muuttua myöhemmin vaikeammiksi ja kalliimmiksi hoitaa.

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

-

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

-

Perustelut tiiviisti?

-

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Perheasiainneuvottelukeskuksen näkökulmasta keskeinen huoli liittyy siihen, että hyvinvointialueiden palvelujen mahdollinen kaventuminen lisää painetta kirkon perheneuvonnassa. Perheneuvonnan perustehtävänä on auttaa ihmisiä parisuhteen ja perheen vuorovaikutuksen haasteissa. Jos hyvinvointialueiden palvelut eivät kykene vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin, perheneuvontaan voi ohjautua yhä enemmän asiakkaita, joiden ensisijaiset ongelmat liittyvät toimeentuloon, mielenterveyteen, sosiaalihuollon palveluihin, työllisyyteen, lapsiperhepalveluihin tai lasten ja nuorten tuen tarpeisiin. Tällöin perheneuvonnassa joudutaan käyttämään yhä enemmän aikaa palveluohjaukseen, asiakkuuksien arviointiin ja rajaamiseen varsinaisen pari- ja perheterapeuttisen työn sijaan.

Keski-Suomessa perheneuvonnasta apua hakevien määrä on kolminkertaistunut alle vuodessa. Kehitys näyttää osuvan ajallisesti yhteen hyvinvointialueen perhepalveluissa tapahtuneiden muutosten kanssa. Jos perheneuvoloiden tai muiden lapsiperhepalveluiden henkilöstöä vähennetään, on odotettavissa, että perheneuvontaan hakeutuu entistä enemmän asiakkaita. Tämä lisää jonoja ja voi johtaa siihen, etteivät ihmiset pääse avun piiriin silloin, kun tilanne on akuutti. Samalla työntekijät joutuvat priorisoimaan entistä enemmän sekä sitä, keitä voidaan ottaa asiakkaiksi, että sitä, kuinka pitkäksi asiakkuudet voivat muodostua.

Asiaksmäärien kasvu kuormittaa työntekijöitä monella tasolla. Kuormitusta aiheuttavat pitkät jonot, asiakkaiden pettymys ja turhautuminen sekä tilanteet, joissa asiakkaalle ei ole tarjolla sopivaa jatko-ohjauspaikkaa. Työntekijän näkökulmasta on erityisen kuormittavaa kohdata ihmisiä, joiden avuntarve on ilmeinen, mutta joille perheneuvonta ei perustehtävänsä tai osaamisensa vuoksi voi tarjota riittävää apua. Tällöin sekä asiakas että työntekijä voivat jäädä vaikeaan tilanteeseen: asiakas kokee jäävänsä ilman apua ja työntekijä joutuu ottamaan vastaan pettymyksen, toivottomuuden ja järjestelmän puutteiden seuraukset.

Jyväskylän seurakunnan Perheasiain neuvottelukeskuksen näkökulmasta on tärkeää, että sosiaalihuoltolain uudistuksessa huomioidaan päätösten kertautuvat vaikutukset perheisiin, lapsiin, pienituloisiin ja muihin haavoittuvassa asemassa oleviin. Perheneuvonta voi tukea ihmisiä parisuhteen ja perheen kysymyksissä, mutta se ei voi korvata sosiaalihuollon,

mielenterveyspalvelujen, lapsiperhepalvelujen, toimeentulotuen, työllisyyspalvelujen tai väkivaltatyön rakenteita. Jos nämä rakenteet heikentyvät, seuraukset näkyvät paitsi asiakkaiden arjessa myös niiden toimijoiden työssä, jotka joutuvat kohtaamaan järjestelmän aukkoihin putoavat ihmiset.

Puukko Pekka
Jyväskylän seurakunta Perheasiain neuvottelukeskus